

Nr 44.

Ankom till riksdagens kansli den 14 maj 1940 kl. 10 f. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om tillsättande av en kommission för det norrländska näringslivets förkovran.

(2:a avd.)

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 89 av herr *Velander m. fl.* samt II: 109 av herr *Lindmark m. fl.* har hemställts,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om tillsättandet av en kommission med uppgift att enligt i motionerna antydda riktlinjer vidtaga åtgärder för det norrländska näringslivets förkovran; samt

att riksdagen till bestridande av kostnaderna för kommissionens verksamhet för budgetåret 1940/41 måtte anvisa ett förslagsanslag å 25,000 kronor.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för dessa framställningar, får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet har i vederbörlig ordning införskaffat utlåtanden över motionerna av domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen, centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund samt länsstyrelserna i de fem nordligaste länen. Domänstyrelsen har vid sitt utlåtande fogat yttranden av överjägmästarna i Mellersta Norrlands, Umeå, Skellefteå samt Nedre och Övre Norrbottens distrikt. Länsstyrelserna ha tillika överlämnat yttranden av respektive läns hushållnings-sällskaps förvaltningsutskott.

Tidigare utredningar.

Geografiskt utgör Norrland den del av Sverige, som ligger norr om Svealand och omfattar landskapen Gästrikland, Hälsingland, Härjedalen, Jämtland, Medelpad, Ångermanland, Västerbotten och Lappland. Dess areal utgör 58 % av landets hela ytvidd.

Ehuru naturförhållandena i denna vidsträckt landsdel givetvis icke äro fullständigt likartade, förete de dock i förhållande till övriga delar av riket vissa karakteristiska kännetecken. Landskapet är sålunda till största delen skogigt och bergigt och de odlade arealerna jämförelsevis ringa. Klimatet är i stort sett kallare och bebyggelsen flerstädes glesare.

Norrlands ekonomiska och sociala spörsmål hava sedan början av 1900-talet vid åtskilliga tillfällen varit föremål för statsmakternas intresse. Under

benämningen »Norrlandsfrågan» ha de för Norrland karakteristiska förhållandena i berörda avseenden varit föremål för diskussioner och överväganden. Härvid ha oftast de delar av Dalarna, som ligga norr om Dalälven, behandlats på i huvudsak samma sätt som det egentliga Norrland.

En av de första norrlandsutredningarna var den s. k. *Norrlandskommittén*, som tillsattes den 7 juni 1901 på föranledande av en av herr Lindhagen vid nämnda års riksdag väckt motion. Sagda kommitté avlämnade den 27 oktober 1904 slutbetänkande, vilket lades till grund för en omfattande lagstiftning huvudsakligen berörande frågor om inskränkning i bolags rätt att förvärva jord samt vissa jorddelningsfrågor.

Av senare utredningar i norrlandsfrågor, som tillsatts av Kungl. Maj:t, må här endast nämnas några. 1936 års *skogsutredning* tillsattes jämlikt två särskilda Kungl. Maj:ts beslut den 23 juli och den 3 oktober 1936. Utredningsmän ha varit förutvarande statsrådet G. Strindlund och statssekreteraren N. A. E. Malmfors jämte ett stort antal specialister.

Enligt direktiven för 1936 års skogsutredning har denna att undersöka betydelsen för jordbruket av ett lönande skogsbruk, att granska sambandet mellan dessa båda näringsgrenar samt att klarlägga, huruvida och på vad sätt statsmakterna kunna mildra verkningarna inom vårt land av en i framtiden inträffande konjunkturförsämring å den internationella marknaden för skogsprodukter. Genom utredningen skall i första hand belysas skogsbrukets samt den därpå grundade förädlingsindustriens betydelse ur försörjningssynpunkt. Avsättningsförhållandena för skogsprodukter såväl inom som utom Sverige samt transportförhållandena och deras betydelse för avsättningen av skogens alster ha därjämte varit föremål för undersökning.

1936 års skogsutredning har avgivit åtskilliga utlåtanden och yttranden. Bland desamma må nämnas ett utlåtande, daterat den 2 december 1936, med förslag till åtgärder för åstadkommande av en förbättrad statistik rörande skogsproduktion och virkesuttag, ett betänkande, dagtecknat den 25 november 1938, med förberedande undersökningar och uttalanden rörande skogsnäringen och statens förhållande till densamma samt ett betänkande, avgivet den 26 november 1938 (stat. off. utr. 1938: 58), med utredning och förslag rörande åtgärder för främjande av en ändamålsenlig virkesproduktion.

Västernorrlandsutredningen — officiellt benämnd sakkunniga för utredning rörande Västernorrlands läns försörjningsmöjligheter — tillsattes den 16 april 1937. Som ordförande utsågs landshövdingen A. Wijkman och som ledamöter agronomen G. Ericsson, direktören G. Göransson, redaktören K. Mäler, avdelningschefen G. Olsson, redaktören I. Österström samt riksdagsmannen G. Strindlund. Den senare entledigades sedermera på egen begäran, sedan han utnämnts till statsråd. Utredningen har numera slutfört sitt uppdrag och den 29 september 1939 avgivit slutbetänkande (stat. off. utr. 1939: 51). I betänkandet beröras frågor om tillgång och konsumtion av råvara för skogsindustrierna i Västernorrlands län. Vidare behandlas möjligheterna att få till stånd ytterligare förädling av de nu frambringade skogsprodukterna samt möjligheterna att öka skogens avkastningsförmåga.

Den 12 maj 1939 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla högst fem utredningsmän för att verkställa utredning rörande de möjligheter, som föreläge att snabbt skapa nya skogstillgångar i vissa delar av Norrland. På grund av detta bemyndigande tillkallade chefen för jordbruksdepartementet samma dag såsom utredningsmän sekreteraren i skogsvårdsstyrelsernas förbund, jägmästaren E. A. F. Lundh, ordförande, samt skogschefen E. W. Ronge, ledamoten av riksdagens andra kammar E. H. Lindberg, hemmansägarna C. A. Strömbäck i Korpikå och A. Rådström i Meselefors. Utredningsmännen, vilka antogo benämningen *Norrlandska skogsproduktionsutredningen*, avlämnade den 2 februari 1940 belänkande med förslag till åtgärder för befordrande av produktionen å enskilda skogar i vissa delar av Norrland (stat. off. utr. 1940: 3). De framlagda förslagen avse att genom ökad bidragsverksamhet understödja skogsproduktionen i de fyra nordligaste länen samt vissa delar av Kopparbergs län. För detta ändamål föreslås, att årligen under en period av tjugu år ett belopp av 5,000,000 kronor skall anvisas. I proposition, nr 190, till årets riksdag har sedermera Kungl. Maj:t för berörda ändamål för budgetåret 1940/41 under hänvisning till rådande statsfinansiella läge begärt anvisande av ett anslag av 1,000,000 kronor.

Bland de utredningar i norrlandsfrågor, som tillkommit på annat sätt än genom beslut av Kungl. Maj:t, må endast nämnas följande. På initiativ av landstingen i Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län tillkom under år 1916 en utredning i syfte att klarlägga dels Norrlands naturliga tillgångar och möjligheter beträffande jordbruk, bergshantering och kraftresurser, dels ock dess behov av kommunikationer och andra i samband med ett raskt framåtskridande stående åtgärder. Som resultat av utredningens arbete har utkommit ett betänkande i två delar, den förra under år 1923 och den senare under år 1928, huvudsakligen innehållande statistiska utredningar. Betänkandet benämnes »Norrland i statistisk belysning». Sedan år 1932 ha anslag till kommittén icke utgått. Ledamöter av kommittén äro landshövdingen G. Rosén, sekreteraren A. Granström och landstingskamreraren G. Wigren (valda av Västerbottens läns landsting för år 1939) samt konsulenten A. V:son Österman, riksdagsmannen E. Hage och bergmästaren C. I. Asplund (valda av Norrbottens läns landsting för åren 1939 och 1940).

Jämte denna s. k. Norrlandskommitté finnas f. n. industrikommittéer i Västerbottens och Norrbottens län. Västerbottens läns landsting beslöt sålunda under år 1937 att tillsätta en kommitté, benämnd Västerbottens industrikommitté, vilken skulle bestå av nio ledamöter, av vilka tre skulle utgöra kommitténs arbetsutskott. Som ordförande fungerar landshövdingen G. Rosén. Norrbottens läns landsting hade redan året därförut tillsatt en dylik kommitté, i vilken landshövdingen D. Hansén är ordförande. Landstinget i sistnämnda län har slutligen år 1939 tillsatt ytterligare en näringskommitté.

Under ledning av hushållningssällskapet i Västernorrlands län ha vidare systematiska inventeringar företagits i en rad socknar inom länet i syfte

att få till stånd en allsidig utredning av jordbrukets tillstånd och behov. Primärmaterialet från dessa inventeringar har bearbetats av professorn L. Nannesson i Uppsala.

Genom statens jordbruksnämnds försorg har slutligen under senare år verkställts en ingående utredning rörande jordbrukets läge i Norrland. Betänkandet är dagtecknat den 10 februari 1937.

Av utskottet infordrade yttranden.

Domänstyrelsen har uttalat, att styrelsen anslöte sig till motionernas syfte och förordat bifall till desamma.

Av de hörda överjägmästarna ha *överjägmästarna i Mellersta Norrlands, Umeå, Skellefteå och Övre Norrbottens distrikt* tillstyrkt bifall till motionerna, medan *överjägmästaren i Nedre Norrbottens distrikt* avstyrkt bifall till desamma.

I övrigt har av överjägmästarna anförts i huvudsak följande.

Överjägmästaren i Mellersta Norrlands distrikt: Ej blott de sjunkande tillgångarna på råvara för skogsindustrien gör, att framtidsutsikterna för den i den nuvarade industrien arbetande befolkningen synas mörka, om icke denna industri i avsevärd grad kan driva förädlingen av skogsprodukterna längre än nu är fallet, då huvudsakligen halvfabrikat framställas. En alltmera intensifierad rationalisering av industriens verksamhet gör behovet av mänsklig arbetskraft allt mindre per enhet av de framställda industriprodukterna. Även på det skogs- och flottningstekniska området pågår rationalisering på flera sätt, vilket successivt minskar behovet av mänsklig arbetskraft även på dessa områden. När sådant sker och av ekonomiska skäl väl måste genomföras, samtidigt som råvarutillgången för skogsindustrien minskas, blir självfallet det sociala problem, som försörjningsmöjligheterna för överbliven mänsklig arbetskraft utgör, av största betydelse.

Åtskilliga arbetstillfällen och väldiga kvantiteter användbar och värdefull råvara gå vidare förlorade därigenom att sulfitsprittfabriker ännu icke kommit till utförande.

En annan synpunkt är att den dominerande roll, som de stora bolagen i Norrland spelat och allttjämt spela i fråga om utnyttjandet av skogsprodukterna, i viss mån verkat förlamande eller hindrande för uppkomsten av smärre företag, snickerifabriker och dylikt. Bidragande orsaker till detta förhållande torde även vara dels en viss oföretagsamhet hos befolkningen, dels ock de svårigheter, som de långa avstånden och bristen på kapital hos befolkningen medföra för igångsättande och drivande av småindustri.

En jämförelse mellan å ena sidan förhållandena i Norrland och å andra sidan inom det sydsvenska barrskogsområdet (Småland) torde i berörda avseenden kunna giva anledning till en hel del nyttiga slutsatser och impulser.

Överjägmästaren i Skellefteå distrikt: Beträffande skogsskötseln har norrländska skogsproduktionsutredningen i nyligen avlämnat betänkande framlagt förslag till åtgärder för höjande av produktionen å enskilda skogar i vissa delar av Norrland. Då därtill kommer, att de allmänna skogarna handhavas av domänverket och de enskilda stå under uppsikt av vederbörande skogsvårdsstyrelser, synes den av motionärerna föreslagna kommissionen åtminstone för närvarande icke i större grad behöva sysselsätta sig med den norrländska skogsvården. Stor uppmärksamhet bör däremot ägnas åt pro-

blemen att på bättre eller helt nya sätt tillvarataga produkterna och avfallsprodukterna inom skogsindustrien. Exempelvis bör barkavfallet nyttiggöras, brännoljetillverkning ur trävirke utexperimenteras, torvbrikettering igångsättes o. s. v.

I fråga om jordbruket må framhållas, att detta åtminstone i lappmarken på grund av sämre jord och dåliga avsättningsförhållanden för produkterna sällan kan helt föda sin brukare. Denne blir därför i regel beroende av tillskott till försörjningen genom kontanta arbetsinkomster, vanligast intjänata på skogsarbete. Sistnämnda tillskottsarbete får därvidlag ofta komma i första rummet. Under sådana förhållanden, vilka råda inom stora delar av Norrland, äro möjligheterna att bedriva intensivt jordbruk tämligen obetydliga. Å vissa trakter böra dock binärningar till jordbruket samt boskapsskötsel kunna bedrivas i ökad omfattning och väsentligt förbättra jordbrukarnes ställning.

För upphjälpande av särskilt lappmarksbefolkningens självförsörjningsmöjligheter är det av stor vikt, att tillgången på fisk ökas genom vidtagande av lämpliga fiskevårdsåtgärder. Vilda bär böra även tillgodogöras i ökad omfattning, eventuellt genom anläggning av flera bärindustrier och förädlingsanläggningar.

Det måste slutligen vara en given fördel att ifrågavarande undersökningar och förslag handhavas av ett enda organ, som lättare kan överblicka och se vilka åtgärder, som i första hand böra ifrågakomma.

Överjägmästaren i Nedre Norrbottens distrikt: Försörjningen av Norrbottens växande folkmängd är otvivelaktigt ett problem, av vilket statsmakterna ofta fått kännning. Länet har stora naturtillgångar i sina skogar och malmfält, men av den vinst, som exploateringen av dessa inbragt, har minsta delen stannat inom länet. Visserligen har genom desamma tillskaps stora arbetstillfällen för den del av befolkningen, som ej kunnat finna sin utkomst av jordens avkastning, och visserligen har jordbruket i de stora arbetscentra, som uppstått, fått avnämare, som för detsamma varit av största betydelse, liksom ock de jordbrukare, som vid sidan av sitt jordbruk behövt andra, kontantgivande inkomstkällor, ävenledes i skogsbruket fått sysselsättning för sin lediga arbetskraft.

Men i den kapitalinvestering, som krävdes för naturtillgångarnas tillvaratagande, kunde Norrbottens län på grund av där rådande kapitalknapphet icke insätta behövlig andel. Kapitalet måste komma samt kom också från andra håll. Dit gick ock företagarevinsterna och kapitalräntan, som eljest skulle hava bildat underlag för länets fortsatta utveckling.

När sedermera ändrade konjunkturer inträffade och den tidigare investeringsvinsten förbyttes i underskott fick som följd härav länets befolkning till fullo erfara betydelsen av minskade arbetstillfällen och underhållsskyldighet för alla dem, åt vilka arbete och sysselsättning icke längre räckte till. Skatterna stego till det orimligas gräns, och möjligheterna för att främmande kapital ånyo skulle ens till någon del våga söka placering inom länet avtogo undan för undan.

Av de ändrade konjunkturerna drabbades värst trävaruindustrien, som dock gav de flesta arbetsmöjligheterna. Det är helt naturligt, att vederbörande industrimän — med denna katastrof i färskt minne — under senare tid blevo försiktigare vid uppgörande av sina projekt och haft grundad anledning att i huvudsak inrikta sig på att driva förädlingsverk inom områden, där företagarna åtminstone i viss omfattning kunnat stödja sig på egna skogstillgångar. Trävaruindustriens senaste utbyggnad har på detta sätt kommit att bliva förlagd till sydligare delar av Norrland, varigenom den träindustriella verksamheten därstädes överdimensionerats.

På senare tid ha ofta framförts önskemål om utbyggande av den gran-konsumerande industrien i Norrbotten. Förslagsställarna åsyfta därmed att åstadkomma en efter råvarutillgången bättre avpassad förläggning av träförädlingsindustrin, utan att deras förslag synes hava rönt något inflytande av motsättningen mellan statssocialistisk och privatkapitalistisk samhällsåskådning. Förslaget har med andra ord endast syftat till att utdraga de riktiga konsekvenserna ur statens egenskap av ägare till de ojämförligt största skogsarealerna i övre Norrland.

Många tungt vägande skäl av nationalekonomisk art lägga hinder i vägen för bifall till ett kategoriskt yrkande på att den norrbottniska skogens avkastning skall genom en eller annan ställig åtgärd förbehållas endast länets förädlingsindustri. Det borde i stort sett få stanna vid den ansats därtill, som kronoparksvirkets förädling vid Seskarö, Båtskärsnäs, Karlsborg och Lövholmen innebär. Därigenom bevaras ett visst mått av arbete åt den befolkning, som redan är knuten till skogsindustrin.

Det har av nyss anförda skäl visat sig allt svårare att intressera enskilt kapital i den norrbottniska trävaruindustrin. Staten har trätt i stället. Genom vad som skett har emellertid i det övriga Sverige och tydligen även i en del riksdagskretsar den uppfattningen stadgats, att intet är att göra åt Norrbotten. Beträktaelsesättet har obestridligen medfört de mest ogynnsamma verkningar. Det har bibringat rikets övriga bebyggare tanken, att Norrbotten i ekonomiskt hänseende huvudsakligen tär på landet, och det har hos norrbottningarna själva skapat en understödstagarementalitet, som ofta tager sig uttryck, såväl i tid som otid.

Vad som i realiteten kan göras för Norrbotten, det torde dess egna myndigheter och företrädare vara mest lämpliga att framföra. Det viktigaste är att de därvid kunna vinna gehör för uppfattningen om Norrbottens på leveranserna till statskassan grundade rätt till meddelaktighet däri, ty Norrbotten är ingen tiggarpåse på Sveriges rygg.

Över huvud synas motionärerna här — som på så många andra områden numera sker — hava överskattat betydelsen av den tilltänkta kommissionen. Vad vår skogsindustris framtid beträffar är den förvisso fortfarande beroende av det enskilda initiativets förmåga att finna nya affärsmässiga och tekniska utvägar. Mera än till kommissionsutredningar hava vi säkert att trygga oss till våra vältränade industrimäns förmåga att försvara den genom årtal av trägen och förutseende verksamhet upparbetade marknaden och våra utan gensägelse skickliga teknikers förmåga till industriell anpassning. Svenskt statligt och enskilt skogsbruk kan med förtröstan fortsätta sitt arbete för en rikligare och kvalitativt bättre råvaruförsörjning åt vår industri.

Överjägmästaren i Övre Norrbottens distrikt: De norrländska försörjningsproblemen och möjligheterna för olika grenar av det norrländska näringslivet ur folkförsörjande synpunkt ha under de senaste åren vid en mångfald tillfällen och i åtskilliga mer eller mindre offentliga utredningar varit under övervägande. Alltsedan den stora Norrlandskommitténs dagar ha dessa olika spörsmål emellertid upptagits och skärskådats i huvudsak var för sig, varigenom en tillbörlig hänsyn till olika näringsgrenars samordning och beroende av varandra icke tagits. Kort sagt har mycket blivit utrett, förslag har ej heller saknats, men föga har blivit uträttat.

Att orda om de mångomvittnade norrländska naturtillgångarna, vilka under långa tidsperioder till stor del exporterats söderut i oförädlad form, är överflödigt. Det kan emellertid erkännas, att exempelvis träindustrin bland annat genom statliga ingripanden i sen tid räddats till så stor del, att det allvarligaste hotet mot gamla industriområdets folkförsörjning nödortfittigt

avvärijts. Men därmed har man endast sökt upprätthålla ett tidigare status quo, och icke skapat ökade möjligheter för den allttjämt växande norrlandsbefolkningens försörjning.

Det är uppenbart, att inom huvudnäringarna jordbruk, skogsbruk, bergsbruk och industri ännu finnes ofantligt mycket att uträtta i fråga om ekonomisk hantering och samtidigt skapande av försörjningsmöjligheter för ovannämnda befolkningsöverskott. Men för att något skall kunna uträttas, kräves främst en förändring en gång för alla av uppfattningen om Norrland såsom intagande en koloniliknande ställning till landet i övrigt.

Det är numera tillfullo klarlagt, att jordbruk och trädgårdsskötsel ha mycket goda naturliga förutsättningar i Norrland. I stor utsträckning har emellertid utvecklingen inom detta område försvärats genom en högst olycklig jorddelningspolitik. Inom skogsbruket, där man relativt sett utan tvivel gjort betydande framsteg under de senaste decennierna, kunna helt visst många åtgärder vidtagas för en förbättrad produktion och skapande av arbetstillfällen, även om frukten av detta arbete icke kan skördas förrän i framtiden. Å andra sidan måste man räkna med den snart förestående nedgång i avkastningen, som sammanhänger med realiserandet av urskogskapitalet. Bergsbruket synes ha stora utvecklingsmöjligheter genom ökad förädlingsverksamhet och industrien slutligen kan kompletteras på mångahanda sätt särskilt genom förädling av egna råvaror eller biprodukter för hemmamarknadens behov.

Åtgärder i nu antydd riktning äro alla ägnade att trygga folkförsörjningen och samtidigt göra det avlägsna och kommunikationstekniskt svårberäskade Norrland mera oberoende än hittills av införsel från söder. Men åtgärderna kunna icke genomföras utan betydande kapitalinsatser, som dock kunna betraktas som en verklig hjälp till självhjälp. Med hänsyn till denna frågas vitala betydelse för Norrland och därmed också landet i övrigt bör det vara statsmakterna angeläget att tillskjuta det nödiga kapitalet ej blott för ett direkt stöd åt näringslivet utan även till förmån för en förbättrad och ökad yrkesutbildning inom alla områden, i och med vilken det uppväxande släktet blir bättre rustat att slå sig fram som samhällsnyttiga medborgare.

Problemen inom det norrländska näringslivet kunna emellertid på grund av de olika näringsgrenarnas intima beroende av varandra icke lösas var för sig utan måste angripas efter en samordnande generalplan. Det måste därför anses angeläget att på sätt i motionerna föreslagits tillskapa ett organ, som har till uppgift att samarbeta de erfarenheter och utredningsförslag, som redan föreligga och som genom sina rekommendationer, planer, råd och anvisningar kan verka för de stimulerande åtgärder, som böra vidtagas för det norrländska näringslivets förkovran.

Lantbruksstyrelsen anser, att ur de synpunkter, som torde vara utslagsgivande vid behandlingen av ifrågavarande motioner, tillräckliga skäl icke föreligga för att tillstyrka bifall till desamma. Till stöd för sin uppfattning härutinnan har lantbruksstyrelsen anfört i huvudsak följande.

Frågan om det norrländska jordbrukets ställning har i ett flertal avseenden särskilt på senare år varit föremål för statsmakternas speciella intresse. Jordbruket i Norrland har också otvivelaktigt arbetat under i hög grad tryckta förhållanden, varför fog har förelegat att undersöka, vad som kunde göras för att tillgodose det norrländska jordbrukets behov. Lantbruksstyrelsen har även vid ett flertal tillfällen föreslagit eller biträtt framställda förslag om åtgärder till det norrländska jordbrukets stödjande. Särskilda norr-

ländska förhållanden synas alltjämt tala för att statsmakterna böra ägna uppmärksamhet åt utvecklingen av det norrländska jordbrukets ekonomiska läge.

För närvarande föreligger emellertid knappast behov av utredning rörande speciellt det norrländska jordbrukets ekonomi. Under senare år har nämligen ett omfattande utredningsarbete utförts eller påbörjats i syfte att bringa de spörsmål, varom i motionen är fråga, till lösning. Lantbruksstyrelsen vill erinra om statens jordbruksnämnds den 10 februari 1937 avgivna betänkande rörande jordbrukets läge i Norrland. Vidare må erinras, att 1936 års egnahemsutredning och samma års skogsutredning från olika synpunkter utrett frågor av vital betydelse för bland annat jordbruksnäringen, frågor som i åtskilliga avseenden varit av särskilt intresse för det norrländska jordbruket. Västernorrlandsutredningen har till behandling upptagit spörsmål rörande bland annat jordbruket i Västernorrlands län, varjämte norrländska skogsproduktionsutredningen verkställt undersökningar, som torde bliva av betydelse för jordbrukets och skogsbrukets utövare i Norrland. Slutligen må framhållas, att frågan om åstadkommande av bästa möjliga ordning ifråga om fastighetsbildningen på landet är föremål för utredning genom fastighetsbildningssakkunniga, en utredning som givetvis torde få betydelse jämväl för norrländska förhållanden.

Vissa av de förslag, som framkommit i samband med här berörda eller övriga för det norrländska jordbruket betydelsefulla utredningar, hava redan varit föremål för statsmakternas prövning. Andra förslag i ämnet torde kunna förväntas bliva behandlade inom den närmaste tiden. Åtskilliga statsåtgärder av natur att åstadkomma förbättring av det norrländska jordbrukets ställning hava också under senare år igångsatts och ytterligare sådana åtgärder torde vara att förvänta.

Motionärerna synas hava velat särskilt understryka behovet för Norrlands vidkommande av åtgärder till, bland annat, stärkande av ofullständiga jordbruk, förhindrande av nybildning utav ofullständiga jordbruk och skogsproduktionens främjande. Med anledning härav må erinras, att beslut om intensifiering av de statliga åtgärderna till ofullständiga jordbruks stärkande fattats vid 1939 års riksdag i samband med riksdagens beslut om omläggning av egnahemsverksamheten. Vid detta beslut torde självfallet hänsyn hava tagits jämväl till norrländska förhållanden. Nämda verksamhet synes efter omläggningen även kunna få ökad betydelse för motverkande av att otillräckligt bärkraftiga jordbruksenheter nybildas. I sistnämnda avseende torde även genomförandet av väntade förslag från ovanberörda utredning genom fastighetsbildningssakkunniga komma att verksamt bidra. Vad beträffar behovet av åtgärder till skogsproduktionens främjande i Norrland torde 1940 års riksdag — sedan norrländska skogsproduktionsutredningen nu avgivit förslag härutinnan — komma att föreläggas proposition i detta ämne. I detta sammanhang torde jämväl förtjäna framhållas, att under senare år anvisats betydande belopp till produktions- och avsättningsbefrämjande åtgärder på jordbrukets område i Norrland.

Lantbruksstyrelsen kan ej finna annat än att den grad av effektivitet, som kan uppnås av det speciella stöd, vilket jordbruket i Norrland är i behov av och vilket statsmakterna i olika sammanhang visat sig vilja skänka, för närvarande är nästan uteslutande beroende av den utsträckning, vari statsmedel ställas till förfogande för stödåtgärdernas genomförande. Något framträdande behov av ett organ av den i motionerna föreslagna arten synes i allt fall ur de synpunkter, lantbruksstyrelsen har att företräda, icke föreligga.

Behovet av att bringa olika stödåtgärder i inbördes samklang är givetvis stort, men detta behov synes kunna fyllas genom redan till buds stående

möjligheter härutinnan. Överläggningar och samarbete de olika ifrågakommande lokala organen sinsemellan samt mellan dessa organ och vederbörande centrala organ synas härvid hava stora utsikter att bliva av betydelse och synas också i icke oväsentlig omfattning redan hava kommit till stånd. Ifråga om den med anlitande av särskilda statsmedel genom hushållningssällskapens försorg bedrivna produktionsbefrämjande verksamheten på jordbruksområdet må anföras, att lantbruksstyrelsen haft överläggningar rörande denna verksamhets planläggning med hushållningssällskapen i ifrågavarande landsdelar.

Centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund anser, att några nya undersökningar rörande skogsvårdens förkovran i Norrland för närvarande icke äro av behovet påkallade. Därest emellertid en sådan kommission, som av motionärerna föreslås, skulle anses behöfelig till främjande av försörjningen i Norrland i övrigt, hade centralrådet intet att erinra mot att densamma tillsattes. I övrigt anför centralrådet följande.

Av på området verkställda utredningar synes framgå, att utkomstmöjligheterna i Norrland i synnerhet för jordbrukarbefolkningen i allmänhet äro sämre än annorstädes i landet. Den norrländska landsbefolkningen lever som regel under knappa förhållanden. Ett bistånd i olika former från det allmännas sida har därför funnits erforderligt för att den skall kunna erhålla en tryggad, skälig levnadsstandard. Samma torde ock gälla andra delar av befolkningen därstädes. Ramen för centralrådets verksamhet gör det emellertid knappast möjligt att allsidigt bedöma, huruvida och i vad mån en kommission av beskaffenhet, som i motionerna avses, kan vara till gagn för höjande av det norrländska näringslivet. Vad särskilt beträffar de ifrågasatta åtgärderna för skogsvårdens upphjälpande behandlas i de tvenne skogliga kommittéundersökningar, som nyligen utförts av 1936 års skogsutredning samt norrländska skogsproduktionsutredningen och vilka äro föremål för Kungl. Maj:ts prövning, ingående skogsvårdsfrågor av betydelse för Norrland. 1936 års skogsutredning har uppdragit vissa riktlinjer för skogsbrukets befrämjande överhuvud taget, under det norrländska skogsproduktionsutredningen utarbetat ett detaljerat skogsvårdsprogram för enskildas skogar i lappmarkerna och vissa andra skogar. De förslag, som i dessa betänkanden framlagts för åstadkommande av en intensifiering av skogsskötseln, har centralrådet i det väsentliga funnit synnerligen beaktansvärda. Genomförandet av desamma i den av centralrådet förordade omfattningen skulle säkerligen stimulera skogsvårdsintresset i Norrland och efter hand åstadkomma en produktionsökning i skogarna.

Slutligen får centralrådet betona angelägenheten av att en eventuell »Norrlandskommission» står i nära kontakt med redan förefintliga statliga och kommunala institutioner på olika områden av näringslivet. I fråga om skogsnäringen är sålunda nödvändigt, att samarbete äger rum med, jämte andra, skogsvårdsstyrelserna inom respektive län.

Skogsvårdsstyrelsen i Gävleborgs län: Principiellt kan ifrågasättas, om en hela Norrland omspännande speciell utredningskommission verkligen på ett fruktbringande sätt kan samordna de åtgärder, som måste vidtagas för ett rationellt tillvaratagande av Norrlands tillgångar och möjligheter. Jordbrukets och skogsbrukets tillstånd och behov i skilda delar av Norrland, befolkningens utkomstmöjligheter m. m. kräva nämligen i regel mera lokalt avgränsade dispositioner. För kort tid sedan ha inom jordbruket vidtagits åtgärder för åstadkommande av en verksamhet, som lämpar sig för de norrländska bygderna. Även här har emellertid konstaterats, att de vilt skilda

förhållandena inom olika län försvåra uppläggningsen av ett program, som kan vinna allmän anslutning. Enligt styrelsens åsikt skulle det av motionärerna framförda syftemålet bättre och säkrare ernås, om inom jordbruksdepartementet norrlandsfrågorna samordnades och företrädades genom speciell, på norrlandsförhållandena inriktad sakkunskap. Överväganden i sådant syfte äro påkallade.

Skogsvårdsstyrelsen i Västernorrlands län: De svårigheter som förefinnas för skogsbrukets förkovran inom länet, äro — om man bortser från frågan rörande reglering av det gemensamma betet — av beskaffenhet att böra lösas, icke genom särskild lagstiftning utan fastmer genom ekonomiskt stöd-jande och upplysande verksamhet från statsmakternas sida, i vilken verksamhet ett organ med uppgift och sammansättning, som förutsättes i de föreliggande motionerna, helt säkert skulle kunna göra mycket värdefulla insatser i samverkan med de statliga och kommunala institutionerna. Med den möjlighet till översyn över hela den norrländska produktionen, som förutsättes skola tillkomma sagda organ, torde också en utjämning av arbetsförhållandena inom olika delar av Norrland därigenom kunna ernås.

Med hänsyn härtill förordar skogsvårdsstyrelsen bifall till motionerna. I betraktande av Norrlands stora utsträckning och därigenom framkallade växlande behov och förutsättningar för produktionens olika former vill skogsvårdsstyrelsen emellertid ifrågasätta lämpligheten av att till hjälp åt den föreslagna »Norrlandskommissionen» skulle, exempelvis för varje län, inrättas lokala nämnder, bestående av representanter för de intressen, som på olika håll böra företrädas.

Skogsvårdsstyrelsen i Jämtlands län: Den senaste krisen har visat, i huru hög grad näringslivet i Norrland är beroende av konjunkturerna på trävarumarknaden. Med hänsyn härtill är motionärernas syftemål behjärtansvärt, och skogsvårdsstyrelsen vill för sin del tillstyrka, att kommissionen tillsättes.

Skogsvårdsstyrelsen i Västerbottens län: Vad beträffar frågan om jordbrukets höjande, näringslivets differentiering samt utbyggandet av småindustrierna och hantverken, skulle säkerligen redan förefintliga lokala kommittéer kunna åstadkomma värdefulla utredningar och även få till stånd åtgärder till gagn för näringslivet, därest dessa kommittéer kunde erhålla för ändamålet erforderliga medel. En av Kungl. Maj:t tillsatt kommission, på sätt motionärerna skisserat, måste dock äga större förutsättningar att kunna följa den allmänna utvecklingen på förevarande områden, företaga mera omfattande och djupgående undersökningar samt därefter framlägga förslag till näringslivets förkovran. En dylik kommission torde också äga större möjligheter att vinna gehör hos statsmakterna och myndigheterna för sina förslag, varigenom snabbare åtgärder torde kunna påräknas.

Skogsvårdsstyrelsen finner det icke nödvändigt, att för närvarande ytterligare utredningar verkställas av med skogsskötseln sammanhängande förhållanden. Däremot anser styrelsen att med avseende å andra viktiga grenar i det norrländska näringslivet vägande skäl tala för tillsättandet av en med särskild sakkunskap utrustad kommission. Styrelsen tillstyrker sålunda motionärernas förslag.

Skogsvårdsstyrelsen i Norrbottens län har icke ansett sig böra till behandling upptaga frågor, som ej beröra skogsvården.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län anför, att även om för nämnda läns vidkommande behovet av en ny kommission med ifrågasatt uppgift för närvarande icke kunde anses trängande, länsstyrelsen dock med hänsyn till svårigheterna för det norrländska näringslivet i övrigt icke ville motsätta sig den i mo-

tionerna gjorda hemställan. Länsstyrelsen förutsatte emellertid, att en blivande norrlandskommission inriktade sitt arbete på tillvaratagande av möjligheterna till näringslivets höjande i länet i dess helhet alltså jämväl i vad avsåge den del av länet, där speciella norrlandsförhållanden icke kunde anses vara rådande.

I övrigt har länsstyrelsens utlåtande följande innehåll.

På sätt i motionerna anförts, förefinnas givetvis flera olika möjligheter att upphjälpa och förkovra näringslivet i Norrland. Särskilt synes frågan om tillskapandet av en kemisk-teknisk industri för tillvaratagande av träindustriens avfallsprodukter värd beaktande. Förutom större statliga anslag för jordbrukets höjande och ökad skogsvård är vidare ett uppmuntrande av småindustrien en värdefull hjälp för det mindre bärkraftiga jordbruket. I sistberörda hänseende har också inom detta län — som för övrigt beröres av de speciellt norrländska problemen endast beträffande de allra nordligaste delarna — under senare år med framgång nedlagts ett icke ringa arbete, som jämväl synes hava förutsättningar att med tiden medföra goda resultat. En tillsatt konsulent i kommittén för småföretag inom länet står nämligen allmänheten till tjänst med råd och upplysningar för tillvaratagande av möjligheterna att åstadkomma en lämplig småindustri. Ett statligt stöd för intensifiering av denna verksamhet samt för upphjälpande av hantverket i Norrland i övrigt synes önskvärt.

Gävleborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott är icke övertygat om nyttan av en kommission, sådan som av motionärerna föreslås.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län förordar åtgärder i motionernas syfte och anför i huvudsak följande.

På mångahanda sätt torde det få anses fastslaget, vilken dominerande roll Norrland och dess naturrikedomar under en lång följd av år intagit och alltjämt intager i landets ekonomiska liv, samt vilken avgörande inverkan i gynnsam riktning Norrland sedan lång tid tillbaka utövat på landets handelsbalans.

Från dessa utgångspunkter har i olika sammanhang framkommit krav på att Norrland och dess befolkning som en gård av rättvisa i större utsträckning, än som hittills skett, borde få komma i åtnjutande av en »återbäring» av den nationalinkomst, som det norrländska näringslivet under årens lopp frambragt till båtnad för riket i dess helhet. Detta krav gör sig nu med ökad styrka gällande, vilket givetvis har sin grund i de försörjningssvårigheter, som de senare åren medfört för norrlandsbefolkningen.

Emot tillsättandet av en kommission, sådan som den i motionerna föreslagna, kan måhända invändas, att det norrländska näringslivets olika grenar redan varit föremål för en mångfald sakkunnigundersökningar och utredningar, och att fördenskull tveksamhet kan råda, huruvida en särskild norrlandskommission skulle hava någon egentlig uppgift att fylla. Emellertid håller länsstyrelsen i likhet med motionärerna före, att det hittills »saknats en sammanhållande kraft, ett organ för handling och samordning av de olika försöken att främja det norrländska näringslivet».

Västernorrlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har intet att erinra mot bifall till motionerna och anför.

De problem beträffande det norrländska näringslivets förkovran, som den ifrågasatta kommittén skulle få att enligt i motionen antydda riktlinjer syssla med, äro som bekant till finnandes i utpräglad omfattning inom Västernorr-

lands län. Genom av Kungl. Maj:t tillsatt särskild kommitté har även en omfattande utredning verkställts beträffande försörjningsmöjligheterna i Västernorrlands län. Delvis som ett komplement till nämnda utredning har Västernorrlands läns hushållningssällskap med tillhjälp av tillgängligt statsanslag till stödåtgärder för jordbruket låtit verkställa en specialutredning beträffande jordbruksbefolkningens utkomstmöjligheter med tillhjälp av särskilda lokalundersökningar. Inom Västernorrlands län är restarbetslösheten eller dess verkningar större än i övriga Norrlands länen, varjämte förekomsten av relativt stora odlingsmarker inom de båda nordligaste länen skapa särskilda möjligheter till jordbrukskolonisation, men i övrigt torde frågorna om förbättring av näringslivet i egentliga Norrland till sin natur vara ganska likartad i de skilda länen, varför det säkerligen är av värde, att en viss enhetlighet kan göra sig gällande vid behandling av ärendena ifråga. Förvaltningsutskottet anser sig emellertid icke kunna taga ställning till, huruvida den föreslagna formen för den ifrågasatta statliga medverkan är den lämpligaste.

Länsstyrelsen i Jämtlands län åberopar som eget yttrande att av *länets hushållningssällskaps förvaltningsutskott* avgivet utlåtande. I sistnämnda utlåtande framhålles, att en utredning rörande det norrländska näringslivets förkovran vore av allra största vikt, samt tillstyrkes bifall till motionerna. I övrigt anföres i huvudsak följande.

Motionärerna hava velat klassificera jordbruksdriften i Norrland. De hava då gått ut ifrån att i de mera fruktbärande delarna av Norrland större jordbruk än för närvarande borde finnas. De odlade arealerna böra därför utökas för varje brukningsdel antingen genom nyodling eller sammanslagning av jordbruk. Villkoren för nyodling är att tillgång på lämplig odlingsmark, som med fördel kan uppodlas, finnes. Möjlighet bör också finnas för att ordna ett rationellt bete, om mjölkavkastningen skall kunna höjas.

Man får dock icke ensidigt taga sikte på ökandet av den odlade arealen. Ett intensivt utnyttjande av densamma är mera betydelsefullt och ekonomiskt bättre. Detsamma gäller även kreaturskötseln. Att hålla många djur, som ge ringa avkastning, är synnerligen oekonomiskt för en jordbrukare. En stor del av fodret åtgår då för djurens kroppsliga underhåll, utan att lämna någon produktion. Ett mindre antal djur med högre avkastning är vida bättre. Då blir underhållsfodret ringa och mera foder kan användas för produktionsändamål. En god djuravel förenad med utfodringsteknik är av stor betydelse för jordbrukets ekonomi i Norrland. Utnyttjar man möjligheterna för den egna foderproduktionen på rätt sätt, skall säkert ej heller större kraftfoderinköp behöva förekomma, utan kunna utgifterna härför betydligt nedbringas.

Den andra kategorien jordbruk i Norrland, vid vilken motionärerna uppehålla sig, äro sådana, som under vissa tider av året äro beroende utav arbetsförtjänsten, såsom skogs-, väg- och flottningsarbeten samt arbete inom trävaruindustrien. Ågarna till dessa jordbruk och deras familjer kunna icke livnära sig helt och hållet av jordbruket. För förräntning av i jordbruket nedlagt kapital, till kläder och andra inköp för familjens behov är tillgång till arbetsförtjänst ytterligt nödvändig.

Motionärerna hava ansett att man bör eftersträva att uppdelningen av hemman i största möjliga utsträckning begränsas och att de av sönerna, som ej övertaga jordbruket, kunna ha sysselsättning på annat håll. I detta önskemål får förvaltningsutskottet endast till viss del instämma. Många hemman i Norrland äro dock så stora, att uppdelning kan ske, särskilt om

god tillgång på odlingsjord finnes, och nya jordbruk kunna skapas. Inom en syskonskara älska vanligen barnen hemmet och ha intresse för jordbruket samt önska få sin del av fädernetorvan. I sådant fall bör detta icke förhindras, om möjligheter för styckning finnas, utan att jordbruket alltför mycket söndersplittras. Kan så ske blir det ett led i vår strävan att bibehålla den kunniga jordbrukareundomen kvar vid sitt fäderneärvda yrke.

De ganska talrika sågverken, som tidigare funnits i det inre av Norrland, ökade alltid möjligheterna till säsongarbete för jordbrukarna samtidigt som de voro ett värdefullt skatteobjekt inom den kommun, där rörelsen var förlagd.

En viss förskjutning har emellertid skett inom skogsindustrien. Till följd av hårda avverkningar är tillgången till grövre virke, som kan försågas och exporteras numera ringa. Flertalet sågverk ha därför upphört med verksamheten och trämasseindustrien har blivit den förhärskande. Trämassefabrikerna förekomma dock ytterst sparsamt i det inre av Norrland. En viss strävan synes ha gjort sig gällande att försöka få all träförädling förflyttad till kusten. En sådan utveckling är dock inom de inre delarna av Norrland icke önskvärd. När en större industri lägges ned, är det rätt vanligt, att den befolkning, som haft sin bärning inom nämnda industri, blir överflödig. Fabriksarbetare äro ofta ensidigt utbildade till att endast utföra ett visst arbete. Det åtgår därför många gånger lång tid, innan de kunna anpassa sig för annan sysselsättning. I sådana fall uppkomer ofta arbetslöshet och utbetalning av arbetslöshetsundsstöd blir följden. Talande bevis härpå finnas från början av 1930-talet, då ett flertal trämasseindustrier inom t. ex. Jämtlands län nedlades, och det syntes svårt en tid att få ett återupptagande av driften till stånd. På många håll ansågs det lämpligt, att råvaran fördes till kusten för att där förädlas.

Norrland utgör ett stort område. Ekonomiskt kunna därför intressemot-sättningar mellan olika delar av detta område förekomma.

En annan gren av förvärvsmöjligheter för jordbrukarna och deras familjer hava motionärerna vidrört. Detta är hantverket och hemindustrien. Arbetsfältet här synes kunna bliva omfattande. Genom småindustriens främjande samt ett upplivande av de gamla hantverksgrenarna, där hemslöjd bedrives, kläder och andra artiklar tillverkas för försäljning, kan säkerligen ökade inkomster beredas en jordbrukarefamilj. På detta område arbetar inom Jämtlands län numera en företagareförening. Det norrländska jordbruksproblemet är omfattande och mångsidigt. Det hör samman med hela näringslivet inom denna landsdel.

Länsstyrelsen i Västerbottens län har åberopat ett av *länets hushållnings-sällskaps förvaltningsutskott* avgivet längre yttrande, i vilket bifall till motionerna avstyrkes. Förvaltningsutskottets yttrande är av följande lydelse.

Förvaltningsutskottet finner det erkännansvärt, att motionärerna velat fästa statsmakternas uppmärksamhet på att Norrland i väsentligt ökad utsträckning och på allt flera områden är i trängande behov av statens stöd. Visserligen äro de spörsmål som av motionärerna beröras icke nya, men de ha aningen icke tilldragit sig statsmakternas intresse eller icke vunnit det beaktande, som man kunnat förvänta. Det är uppenbarligen med full insikt om att ett fortsatt tillbakahållande av de norrländska intressena varken är tillrådligt eller försvarbart, som motionärerna velat finna en form, varigenom norrlandsfrågorna skulle kunna bliva behörigen beaktade. Förvaltningsutskottet är dock icke övertygat om att den föreslagna vägen leder till målet.

Alltsedan den norrländska exportindustrien började exploatera Norrlands

skogar och malmfält ha årligen ofantliga kapitaluttag skett från Norrland. Dessa kapitaluttag ha tillfört staten och enskilda stora rikedomar. Arbetslönerna ha blivit Norrlands del. I förhållande till de sålunda uttagna kapitalvärdena ha kapitalinvesteringarna i Norrland såväl av staten som av enskilda varit synnerligen obetydliga. Det är därför ej att förvåna sig över, att Norrlands befolkning med stigande oro börjar se mot framtiden men också kräver att statsmakterna, innan svårigheterna för befolkningen bli katastrofala, vidtaga alla åtgärder som kunna säkerställa en växande befolknings näringsmöjligheter och existensvillkor.

Vad beträffar skogstillgångarna dröjer det ej många år, förrän de sista resterna av urskogsförrådet försvunnit. Det grövre timret blir allt mer sällsynt, och redan ligga stora arealer skogsmarker utan eller med ringa produktion. Den norrländska skogsproduktionsutredningen har under påpekande av dessa förhållanden och under framhållande av nödvändigheten att öka skogsproduktionen framlagt förslag till ett omfattande restaureringsarbete, varvid under loppet av 20 år 97 miljoner kronor av statsmedel skulle investeras å enskildas skogar i Norrland. Någon ytterligare utredning rörande behovet och nödvändigheten av en förbättring av skogsvården å sådana skogar torde för närvarande icke behöva företagas. Behovet är av utredningsmännen fastslaget, och förvaltningsutskottet vill endast uttala sin anslutning till utredningsmännens förslag och sin förhoppning, att förslaget nu skall genomföras.

Det är emellertid icke tillfyllest med en förbättrad vård av enskildas skogar. Förvaltningsutskottet kan icke underlåta att erinra om att behovet av liknande åtgärder även å de betydande skogsarealer som staten äger i Norrland sedan ett kvarts sekel framhållits av kolonisationskommittén, av riksdagens revisorer, av länsstyrelsen i Västerbottens län, av motionärer i riksdagen och andra, utan att skönjbara verkningar ännu kunnat spåras av dessa samstämmiga yrkanden. På detta område är det fara i fortsatt dröjsmål. Staten skördar år efter år många miljoner ur de norrländska kronoskogarna men offrar obetydliga summor på skogsvård och återväxtens trygghet, varigenom den framtida skogstillgången äventyras.

Med statsmakternas bistånd synes övre Norrland vara på väg att mer och mer förvandlas till en råvarukoloni, varigenom befolkningens existens försvåras. Det föreligger fördenskull ett trängande behov av sådana åtgärder, varigenom våra skogsprodukter kunna bättre utnyttjas och befolkningen beredas ökat arbete. Detta kan emellertid icke nås utan statens intresserade medverkan.

De naturatillgångar, som malmerna utgöra, behandlas i viss utsträckning på samma sätt. Järnmalmen brytes och utföres som råvara i huvudsak över utländsk hamn. Av den ofantliga avkastningen stannar allenast arbetslönerna i de orter, där gruvorna finnas. En ljusglimt är visserligen Bolidens gruvaktiebolags vidareförädling till halvfabrikat av en del västerbottensmalmer. Men statens egna gruvor, av vilka flertalet numera böra vara omsorgsfullt undersökta, ha icke föranlett någon kraftyttring från statsmakternas sida för förekomsternas utnyttjande. Det vill därför synas som om viljan till en verklig insats kunde påräknas blott av ett eller annat enskilt intresse. Tyvärr kommer emellertid under nuvarande förhållanden all vinst att söka sig söderut, medan allenast arbetslönerna blir Norrlands lott. Vidareförädlingen av malmerna i fyndorternas närhet är ett livsvillkor för Norrland, som snart måste tillgodoses. Denna fråga bör ses ej blott ur synpunkten av vad som därigenom vinnes i ökade arbetstillfällen, lägre skatter och en högre materiell och kulturell standard. Genom storindustrier av sådant slag givas också skiftande uppgifter åt småindustri och hantverk, och även jordbrukets utveckling gagnas.

Statsmakterna ha ägnat vattenkraften stort intresse. Ledningar föra emellertid en hel del av kraften söderut att tjäna andra landsdelars intressen medan en ej ringa del av Västerbottens läns befolkning sedan många år förgäves väntar på att få del av den kraft som alstras i norrländska älvar. Följes samma princip i fortsättningen kommer man därhän, att då krafttillgångarna äro utnyttjade har huvudförbrukningen fastlåsts till orter utom Norrland, som då får tillgodose sin kraftförsörjning genom importbränsle. Hela exploateringssystemet medför sålunda att Norrlands näringsliv förlamas eller rent av förhindras.

Befolkningstillväxten har varit stor i Norrland och är alltså stark i de båda nordligaste länen. Det synes vara en angelägenhet av vikt icke blott att befolkningen gives möjlighet till utkomst utan även att den norrländska landsbygdens hittillsvarande låga levnadsstandard höjes.

Att denna utveckling kan ske i stor utsträckning genom jordbruksnäringen är uppenbart. Men därvid får man övergiva tanken på att Norrland även framgent skall förbli exportmarknad för sydsvensk livsmedelsproduktion. Ej minst vid senaste tidens militärinkallelser borde det ha framstått såsom mycket betydelsefullt, att livsmedelsförsörjningen varit någorlunda riklig i norrländska bygder. Om än mer av livsmedel och foder behövt fraktas till Norrland, hade de redan nu svåra transportförhållandena blivit järnvägen övermäktiga. Genom en utvidgning av bruksningsdelarna och en ökad differentiering av jordbruksdriften kan en mera tryggad självförsörjning uppnås. Denna utveckling måste statsmakterna utan hänsyn till sydsvenska särintressen befordra.

Tidigare har framhållits, att genom rådande exploateringssystem beträffande skog och malm endast arbetslönerna stanna i Norrland. Detta är emellertid oriktigt såtillvida som en stor del även av denna inkomst gått söderut för inköp av livsmedel, kläder, husgeråd och de förnödenheter av alla slag, som behövdes. Endast så småningom har någon förbättring på detta område ägt rum, främst i fråga om livsmedelsförsörjningen. Mycket återstår dock att uträtta. Främst erfordras mejerier i lappmarken, varom hushållningssällskapet gjort upprepade framställningar. Denna hjälp till självhjälp åt en fattig men idog befolkning, som kämpar med stora svårigheter, kan och får inte låta vänta på sig.

Så länge jordbruket måste arbeta under isoleringens tryck, kan något uppsving på detta område eller för näringslivet i övrigt icke väntas. Flera vägar och bättre post-, telefon- och järnvägsförbindelser äro nödvändiga. Om betydelsen härav torde ej minst nuvarande militärpolitiska situation ha givit kraftig undervisning.

I fråga om småindustrien har ett uppbyggnadsarbete igångsatts med en till synes lovande början. På detta område fordras dock ett långt verksammare stöd av staten än det som hittills lämnats. Framförallt kräves en snar lösning av yrkesskolefrågan, ty utan god utbildning skapas inga dugande yrkesmän. Vi måste inom kort komma därhän att Norrland får en blomstrande småindustri, ett starkt utvecklat hantverk och ett livskraftigt, välskött jordbruk. Den beroendeställning till syd- och mellansvensk produktion, som Norrland nu intager, äro vi ur folkförsörjningens och trygghetens synpunkt tvingade att befrias ifrån.

Då kapitalet, som bildas i Norrland eller där uttages, på olika vägar flyter i en jämn ström till huvudstaden och övriga delar av syd- och mellan-sverige, synes det främst ankomma på statsmakterna att sörja för att kapitalbehovet för den ofrånkomliga utbyggnaden av Norrlands näringsliv blir nöjaktigt tillgodosett. Detta bör ske ej blott därigenom att staten mera aktivt ingriper för att vidmakthålla skogstillgångarna och utnyttja sina

gruvor, utan även genom understödjande av ortsbefolkningens strävanden. Detta bör ske med större förtroende till ortsbefolkningens och dess organs förmåga att kunna förstå sina egna angelägenheter lika bra som andra, för vilka de norrländska förhållandena äro ganska främmande. Icke utan beklämning måste man nämligen konstatera detta ständigt återkommande förmynderskap, som norrländska angelägenheter utsättas för, ofta till avsevärd skada för Norrland.

Om statsmakterna och de centrala myndigheterna ville anförtro de norrländska organen litet större självverksamhet, även då statens medel lämnas, skulle Ortsorganens arbete avsevärt effektiviseras. Detta skulle ytterligare kunna ske om medelstilldelningen bringades något närmare behovet, än vad fallet vanligen är. Den återhållsamhet, som Ortsorganen nu måste iakttaga, är sålunda en följd av för ringa medelstillgång och begränsad rörelsefrihet, i båda fallen till förfång även för staten.

Betydelsen av att i centralförvaltningen större intresse och förståelse visas för norrländska spörsmål bör också i detta sammanhang framhållas. Där sådant intresse funnits och finnes har man redan tacksamt kunnat inregistrera framgångar, som i motsatt fall varit otänkbara. Med dylika erfarenheter måste man efterlysa en allmän norrlandsvänlig hållning hos såväl statsmakterna som dess organ såsom det i första rummet nödvändiga. Därigenom skulle utvecklingen av Norrlands rika förutsättningar ske i hastigare takt och på ett ändamålsenligare sätt. Ingen tvekan bör råda därom, att detta till sist skulle lända hela landet till vida större fördel än det tillbakahållande, som tyvärr alltför ofta kunnat förmärkas.

Förvaltningsutskottet känner sig övertygat därom, att motionärerna syfta till ett resultat sådant som det nu angivna. De önska en vidgad förståelse för Norrland och en väsentligt ökad hjälp åt Norrland, varigenom möjligheter skapas för Norrlands folk att få sin försörjning. Förvaltningsutskottet fruktar emellertid, att den av motionärerna anvisade vägen att nå målet genom inrättande av en norrlandskommission icke är framkomlig. Man skulle tillskapa en remissinstans, till vilken flertalet frågor som kunna beröra Norrland överlämnas, och i avvaktan på denna kommissions svar skulle alla åtgärder inställas även i sådana fall, där behovet av åtgärder vore till fullo erkänt. Sådana hänvisningar till utredningar, även om utredningarna avse något annat, äro icke ovanliga och ha i fråga om Norrland nyligen förekommit. På nu ifrågavarande område skulle kommissionens tillsättande ofelbart medföra att all utveckling genom statlig medverkan avstannar. Detta vore så mycket mer att beklaga som folkmängdstillväxten i övre Norrland icke synes avstanna och kravet på försörjning ej låter sig avvisas med hänvisning till pågående utredning.

Men härtill komma även andra synpunkter. Norrland är en stor landsdel, större än Svealand och Götaland tillsammans. Förhållandena torde skifta vida mera mellan de nordligaste och sydligaste norrlandslänen än mellan norra Svealand och södra Götaland. En utredning som den här åsyftade skulle sannolikt aldrig kunna ifrågasättas för Svealand och Götaland gemensamt, men när det gäller Norrland synes man hålla före att synpunkterna överallt böra vara lika. Norrlandslänen ha vitt skilda intressen. En »norrlandskommission» som skall omhändertaga de norrlandsfrågor, som tränga till en snar lösning, ställes inför problem som måste betecknas såsom olösliga.

Förvaltningsutskottet vill erinra om, att den av övervägande norrlänningar bestående kolonisationskommittén först efter nära sex års arbete var färdig med sin utredning om kolonisation å kronopark och bondejord i Norrland och Dalarna. Utredningen, som kostade 766,911 kronor, ådagalade bl. a. att

det erfordrades 13,000 arbetare utöver de förutvarande för att statens skogar i nämnda del av landet skulle erhålla nödig skötsel. Antalet kolonat är nu 472.

Sakkunniga för utredning av landsbygdens elektrifiering (utan norrlandsrepresentant) tillsattes år 1917. Efter tre år var planen färdig för elektrifiering av Malmöhus läns landsbygd, och sedan de sakkunnigas »arbetstid» begränsats kommo liknande förslag år 1923 för vissa andra län, däribland norrlandslänen. För några år sedan igångsattes en ny utredning på området, vilken denna gång skulle verkställas av ett ämbetsverk. Något förslag har ej avgivits, och efter en mer än 20-årig utredning har erfordrig elektrifiering av detta läns landsbygd ej kommit till stånd, trots upprepade framställningar därom. Kostnaden för den ursprungliga utredningskommitténs arbete uppgick till 482,896 kronor.

Många andra omfattande och tidskrävande utredningar ha utförts, utan att de kommit till avsedd nytta. Det är fördenskull förklarligt att utredningsvägen icke kan verka inbjudande, allra minst när det gäller så omfattande spörsmål som här äro ifråga — skogsvård, gruvdrift, förädlingsindustrier, elektrifiering, jordbruk, småindusti, hantverk, kommunikationer, yrkesutbildning och allt annat, som därmed kan äga sammanhang. En sådan kommission skulle få något värde endast för dem som önska att norrlandsfrågorna skola ställas på framtiden. Vårt land är emellertid icke betjänt därmed. Det fordras på detta område främst handling, i många fall enligt förslag som redan föreligga. Då en aktiv norrlandspolitik synes framstå som en tvingande nödvändighet, kan förvaltningsutskottet, trots sin uppskattning av motionärernas goda syfte, icke tillstyrka deras hemställan.

Länsstyrelsen i Norrbottens län har, därest vissa av länsstyrelsen framlagda synpunkter bliva beaktade, för sin del intet att erinra mot bifall till motionerna. Länsstyrelsen anför.

Varje strävande, som går ut på att främja utvecklingen av Norrlands näringsliv, hälsas givetvis med tillfredsställelse, och för länsstyrelsen i Norrbotten gäller detta av naturliga skäl i främsta rummet åtgärder till förmån för detta läns näringsliv. Det blir så mycket naturligare att länsstyrelsen i sitt yttrande koncentrerar sig på Norrbotten vid bedömandet av den föreliggande motionen som ju Norrbotten är det län, där näringslivets utveckling i relation till folktillväxten är mest eftersatt. Det har sannerligen icke berott därpå, att Norrbotten saknat naturliga betingelser eller att Norrbotten icke under många årtionden genom exploatering av sina naturrikedomar givit det övriga landet stora och till och med mycket stora inkomster. Det synes fastmera närmast bero därpå att dessa inkomster tämligen undantagslöst dragits från länet och därmed undandragits från att stimulera till nya företag, och en mångsidigare utveckling av näringslivet och sålunda icke använts till berikande av länets ekonomiska liv i det hela.

Då motionärerna föreslå en speciell Norrlandskommission med uppgift att främja näringslivets förkovran sammanfattas denna uppgift sålunda att den i främsta rummet bör ägnas åt jordbruket och skogsskötseln, åt näringslivets differentiering samt utvecklande av småindustri och hantverk. Att jordbrukets utveckling är den allra främsta faktorn för ernående av en tillfredsställande lösning av folkförsörjningen i Norrbottens län är länsstyrelsen den första att erkänna likasom att en rationell skogsskötsel har sin stora betydelse i hushållningen. Att en vidare utveckling av småindustri och hantverk likaledes fattats som en betydelsefull uppgift har också i handling visats här uppe genom den organisation, som på initiativ bland annat av länsstyrelsen och hushållningssällskapet m. fl., samt stödd med anslag såväl av Staten som landsting och enskilda sedan åtskilliga år tillbaka arbetar inom

länet. Men det är förvisso en felbedömning om man tror att näringslivets *sunda* utveckling i Norrbotten skulle nås enbart på nu angivna områden. I Norrbotten lika litet som annorstädes kan en landsändas folk finna försörjning enbart genom exempelvis bedrivande av jordbruksproduktion. Varje produktion kräver avnämare för att den skall kunna löna sina utöware, producenterna, och avsättning för en högt utvecklad jordbruksproduktion i Norrbotten kan lika litet här som annorstädes vinnas på annat sätt än genom att den *större* industriens utveckling går hand i hand med jordbrukets framsteg. Därest alltså ovan angivna uppräknade kommissionens uppgifter skulle utgöra dess huvudsakliga direktiv, så vill det förefalla som om motionärerna icke beaktat nyss påpekade obestridliga sanning.

Länsstyrelsen tillåter sig vidare framhålla att, hur önskvärt det än vore att kunna i ett sammanhang skärskåda näringslivets utveckling i Norrland, detta likväl icke är genomförbart. Inom det väldiga område som kallas Norrland rymmas naturskiljaktigheter större än som råda mellan orter i Svealand och Götaland, och intressemötsättningar kunna därinom tyvärr icke undgås. Man behöver därutinnan endast peka på det myckna talandet och skrivandet om trävaruindustrien i Norrland och om råvarornas fördelning mellan olika norrländska län för att få belägg för detta påstående. Det är för övrigt betecknande att till och med en industri sådan som det av urtima riksdagen beslutade järnverket i Norrbotten mötts av ett kompakt motstånd från intressemötsättningar, visserligen huvudsakligast utom Norrland, men även från södra Norrland. Länsstyrelsen vill icke motsätta sig motionärernas yrkande om tillsättande av en Norrlandskommission, men länsstyrelsen vill uttryckligen betona, att näringslivets problem nog i allmänhet måste utredas mera lokalt för att få den belysning, som just den landsändans utveckling kräver. Härmed är icke sagt, att utredarna behöva vara lokalt boende, men studiet av problemen och deras belysning bör företagas i och syfta till den landsdelens speciella utveckling med hänsyn till dess särskilda behov och utvecklingens betingelser. Då den utveckling av näringslivet i Norrland, som motionärerna syfta till, otvivelaktigt måste räkna med statsmakternas kraftiga stöd, synes det länsstyrelsen som om problemet att avväga mellan de sålunda framkomna uppslagen från de olika länen bör överlämnas till Kungl. Maj:t och riksdagen och icke till en blandad kommission.

Norrbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott tillstyrker slutligen bifall till motionerna och anför.

Förvaltningsutskottet konstaterar med tillfredsställelse, att det viktiga spörsmålet om Norrlands näringsliv och dess betydelse för nationen i dess helhet äntligen synes börja vinna beaktande även av icke norrlänningar.

För det svenska näringslivets utveckling i dess helhet och för landets försörjning och befolkningens levnadsstandard är det för visso av utomordentlig betydelse, att sådana åtgärder vidtagas från det allmännas sida, att de rikedomar, som ligga förborgade i det vidsträckt Norrland, kunna exploateras till gagn för hela folket. Tyvärr har insikten om de faror, som för närvarande hota Norrlands näringsliv, allt för länge skymts undan av de vinstmöjligheter, som stått gångna tiders exploatörer av Norrlands rikedomar till buds. Även om vackra exempel finnas på motsatsen, ha dock i regel de rikedomar, som utvunnits av Norrlands skogar och berg samt därav uppkommen industri, framförallt hopats i andra landsdelar — mest i huvudstaden. Härvid har staten själv gått i spetsen med dåligt föredöme. Samtidigt har befolkningen inom de områden, som exploaterats, kommit att i jämförelse med andra landsdelar intaga en ställning, som mest påminner om befolk-

ningens i imperiernas kolonier. Härvid är det huvudsakligen — som alltid — den jordbrukande befolkningen som hårdast fått sitta emellan.

Den hastiga befolkningstillväxten i övre Norrland är ett problem, som i detta sammanhang icke får förbises. Först och främst ur den synpunkten, att detta förhållande synes giva vid handen, att det är härifrån, som svenska folket skall få sin förnyelse. Det synes vara en naturens samordning av förhållandena, att där utvecklingsmöjligheterna äro störst, där synes också en av de primära förutsättningarna för utveckling — tillgång på människokraft — vara förhanden och icke komma att sina. Då denna tillgång för visso är av oskatligt värde för ett på naturtillgångar så rikt land som Sverige, synes det vara statsmakternas oavvisliga plikt att vidtaga sådana åtgärder, att de förhandenvarande förutsättningarna utnyttjas — icke spolieras. Det skulle enligt förvaltningsutskottets mening vara en vanära för Sveriges land att icke framskapa existensmöjligheter för det befolkningsöverskott, som årligen uppstår i denna på möjligheter så rika landsända.

Det är för visso ofrånkomligt, att de olika näringarna, jordbruk, skogsbruk och industri, i ett så avskilt område som övre Norrland måste gå hand i hand med varandra för att alla skola kunna äga bestånd. Jordbruk och skogsbruk, i varje fall det enskilda skogsbruket, torde i detta sammanhang kunna betraktas som i stort sett en näring. Denna näring utgör emellertid en förutsättning för industriens utveckling — den intager nyckelställningen till hela näringslivet. Även om jordbruket för visso är beroende av industri och näringsgrenar för avsättning av sina produkter, måste dock tagas i betraktande, att det norrländska jordbruket, framförallt icke det övernorrländska, för närvarande ej ens tillnärmelsevis förmår förse den inom andra näringar arbetande befolkningen med erforderliga jordbruksprodukter, varav följer fördyrade existensmöjligheter för dessa senare. Enligt förvaltningsutskottets förmenande är därför första förutsättningen för att en industri med framgång skall kunna bedrivas inom övre Norrland, att den har bakom sig ett bärkraftigt och välutvecklat jordbruk — ett jordbruk, som kan producera mer än det själv äter upp.

En av de viktigaste grunderna för åstadkommande av ett jordbruk, som skall utgöra stöd för industrien, är skapandet av större brukningsdelar — mera odlad jord till varje brukningsdel. Detta måste ske, dels genom uppodling av ännu ej för kultur i anspråk tagen jord, där möjligheter härtill finnas intill eller i närheten av den övriga till brukningsdelen hörande odlade jorden, dels genom sammanslagning av befintliga men för små brukningsdelar, där förutsättningar, som i punkt 1 angivas, saknas, dels genom skapandet av helt nya jordbruk i första hand för de av sammanslagningen drabbade och i andra hand för dem av befolkningstillväxten, som vilja och ha förutsättningar för att bli jordbrukare.

En sådan utveckling i större skala förutsätter emellertid, att betydande medel ställas till förfogande, ej endast för nyodling och dikning m. m. utan jämväl till byggnader för »utflyttade» — de som drabbats av sammanslagningen — till vägar m. m. Vidare erfordras en betydande utveckling av jordbrukets yrkesskolor, så att de blivande jordbrukarna tillträda sitt yrke så väl rustade med kunskaper som möjligt. Försöksverksamheten på husdjursområdet är ävenledes en fråga av vital betydelse för det övernorrländska jordbruket.

Vid diskussionen om samordning av de viktigaste näringarna — jordbruk och industri — i Norrland synes det därför, enligt förvaltningsutskottets mening, vara synnerligen angeläget, att hänsyn i första hand tages till jordbrukets betydelse för industriens existensmöjligheter. Det är för övrigt ej enbart ur synpunkten att förse industribefolkningen med tillräckligt med

livsmedel till rimligt pris, som är av värde för industrien, utan även ur synpunkten av industriens avsättning, enkannerligen den industri, som är baserad på hemmamarknaden, vilken ju också är minst beroende av fluktuationerna på världsmarknaden och därför ej på samma sätt som exportindustrien medverkar till kaos på det sociala området, varom på senaste tid förekommit skrämmande exempel. Ett högt utvecklat jordbruk — framför allt med större brukningsdelar — konsumerar industriprodukter i oerhört mycket större utsträckning än ett extensivt småbruk.

Utskottet. Av såväl motionerna som de över desamma inhämtade yttrandena framgår, att det norrländska näringslivet på skilda områden för närvarande kämpar med åtskilliga svårigheter.

Vad först beträffar *jordbruket* äro inom ifrågavarande landsdel de klimatiska förhållandena flerstädes icke sådana, att de medgiva frambringandet av rikare skördar. Fastmera lägga de hinder i vägen för odling av vissa sädesslag och produkter. Jordmånen är vad lappmarkssocknarna beträffar sådan, att den lämnar blott ringa lön för odlarens möda. De självständiga brukningsdelarna äro i allmänhet till arealen så ringa, att de icke förmå lämna sina brukare full bärgning. Då jordbrukarna ofta befinna sig i små ekonomiska omständigheter, sakna de vidare möjligheter att kunna tillgodogöra sig de stora tekniska framsteg, som under de senaste årtiondena gjorts å jordbrukets område. Vissa maskiner och redskap kräva för övrigt för att ställa sig ekonomiska i drift större åkerarealer än som, enligt vad nyss sagts, förekomma i Norrland. På grund av jordbrukarnas ofta mindre goda ekonomi äro vidare mångenstädes boningshus och ladugårdar i tämligen otillfredsställande skick. Slutligen äro avsättningsmöjligheterna för jordbruksprodukter på grund av de långa avstånden samt bristen på kommunikationer på många håll icke de bästa.

Vidkommande härefter *det norrländska skogs- och bergsbruket* synas utsikterna för dessa näringsgrenar av många anledningar för närvarande tämligen ovissa. En av de starkaste farhågorna för skogsbruket har sin grund i den kraftiga exploatering av de norrländska skogstillgångarna, som tidigare ägt rum. Nämda omständighet har medfört risk för om icke tillgångarnas snara fullständiga uttömmande så dock en avsevärd minskning i den framtida tillförseln på virke. Som förut nämnts, har Kungl. Maj:t i syfte att trygga den icke blott för Norrland utan jämväl landet i dess helhet viktiga skogsproduktionen inom berörda landsdel i proposition, nr 190, till årets riksdag föreslagit riksdagen att, bland annat, för budgetåret 1940/41 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor att på i propositionen närmare angivet sätt användas till produktionsfrämjande åtgärder å vissa norrlandsskogar. Utskottet, till vilket nämnda proposition i berörda del hänvisats, har i sitt utlåtande nr 42 närmare ingått på hithörande frågor och saknar följaktligen anledning att här ånyo upptaga desamma till behandling. Om såväl skogs- som bergsbruket må framhållas, att då de i nämnda näringar frambragta nyttigheterna till största delen äro avsedda för export, båda närings-

grenarna starkt beröras av den rådande politiska oron i världen med därav föranledd ovisshet om den närmaste utvecklingen på världsmarknaden.

Vad slutligen angår *den norrländska industrien* är den del av densamma, som går ut på förädling av nämnda landsdels skogstillgångar, helt och hållet beroende av, i vilken utsträckning dylik råvara kan erhållas. Den förut nämnda på sina håll tydligt iakttagbara minskningen i tillgången på virke har flerstädes medfört inskränkningar i driften inom sagda industri med ty åtföljande arbetslöshet för befolkningen i industriområdena. I förevarande sammanhang må även erinras om den omfattande nedläggning av driften vid ett stort antal norrländska sågverk, som ägde rum under 1920-talet och som betingades av såväl minskning i råvarutillförseln som andra orsaker. Verkingarna av dessa driftsnedläggelser i fråga om arbetslöshet och därmed sammanhängande rubbningar i samhällslivet ha visat sig synnerligen svåra att komma till rätta med. Minskningen i virkesdrivningarna har medfört sjunkande inkomster jämväl för jordbrukarna. Dessa äro nämligen för sin försörjning i stor utsträckning beroende av biinkomster av körslor och skogs-huggning.

De nu berörda norrländska huvudnäringarnas — skogs- och bergshantering — karaktär av i huvudsak exportnäringar har gjort det norrländska näringslivet i hög grad beroende av växlingarna på världsmarknaden för trä- och järnvaror. Minskad efterfrågan eller sjunkande priser på någon av nämnda varor sätter omedelbart starka spår i det norrländska näringslivet i form av inskränkt drift vid sågverk och massaindustrier med därav föranledd arbetslöshet för landsdelens befolkning. Detta beroende av världskonjunkturerna blir så mycket starkare som jordbrukets ställning, som förut framhållits, är svag och andra näringsgrenar såsom hantverk och småindustrier med huvudsaklig inriktning på hemmamarknaden nästan saknas. Nämnda brist har — förutom i motionerna — jämväl påtalats i flera av de över desamma införskaffade yttrandena.

De norrländska naturrikedomarna ha hittills i stor utsträckning exploaterats med hjälp av icke norrländskt kapital. Förhållandet har till följd att avkastningen av det investerade kapitalet till stor del icke stannar inom Norrland utan hamnar på annat håll inom landet. Beträffande avkastningen av malmtillgångarna må slutligen framhållas, att, då nämnda tillgångar till största delen icke förädlas inom Norrland, produktionsorterna gå miste om de förtjänster, som uppkomma genom förädlingen.

Norrlandsproblemen ha, såsom i det föregående framhållits, vid åtskilliga tillfällen varit föremål för behandling såväl inom som utom riksdagen. Flera förslag till förbättringar i ett eller annat avseende ha väckts. I likhet med motionärerna anser emellertid utskottet, att i ifrågavarande avseende åtskilliga åtgärder ännu kunna vidtagas.

För jordbrukets vidkommande torde sålunda alla möjligheter för utökning av de bestående ofullständiga brukningsdelarna böra övervägas. Därest å ägilotterna odlingsbar jord finnes att tillgå, böra jordbrukarna erhålla hjälp för uppodling å lotterna av förut obruten mark. I andra fall böra

möjligheter skapas för brukarna att på billiga och lämpliga villkor förvärva odlingsjord på annat håll eller åtgärder företagas för sammanslagning av två eller flera bestående brukningsdelar till en. De nu berörda principerna ha redan förut vunnit riksdagens gillande i samband med behandlingen av frågan om egnahemsväsendets omläggning. Utskottet vill emellertid framhålla, att desamma snara tillämpning i vad rör Norrland utgör en nödvändig förutsättning för en höjning av det därstädes bedrivna jordbrukets bärkraft. Alla möjligheter i dylikt syfte böra därför övervägas.

Jämväl i övrigt bör det norrländska jordbruket på allt sätt stödjas och uppmuntras. Åtgärderna för bostads- och ladugårdsförbättringar torde böra intensifieras. Möjligheterna för ytterligare nedsättning av frakterna för kraftfoder och gödselmedel böra undersökas. Åtgärder böra vidtagas för förbättringar av jordbrukets avsättningsförhållanden. I dylikt syfte böra alla möjligheter till en utökning av de förefintliga kommunikationerna undersökas.

Beträffande samtliga de skisserade metoderna för en förbättring av de norrländska jordbrukens bärkraft vill utskottet framhålla, att desamma icke böra komma till användning annorstädes, än där förhållandena äro sådana, att förutsättningar för en löande jordbruksdrift verkligen föreligga.

I fråga om skogsbruket har, som förut nämnts, Kungl. Maj:t i proposition, nr 190, till årets riksdag föreslagit riksdagen att, bland annat, för budgetåret 1940/41 anvisa ett anslag till bidrag till skogsvårdsåtgärder å vissa norrländska skogar. I den till grund för nämnda proposition liggande utredningen har Norrländska skogsproduktionsutredningen föreslagit, att för ändamålet ett belopp av i runt tal 5,000,000 kronor årligen skulle anvisas under en period av tjugu år. Med hänsyn till det rådande läget har departementschefen emellertid nedsatt anslagsäskandet till 1,000,000 kronor. Det i berörda proposition framlagda skogsvårdsprogrammet är detaljerat och de föreslagna åtgärderna av tämligen genomgripande art. Utskottet anser emellertid att därmed icke alla problem beträffande de norrländska skogarnas förbättring funnit sin lösning. Åtskilliga andra åtgärder i skogsvårdande syfte torde därjämte kunna ifrågakomma.

I syfte att göra den norrländska industrien mera differentierad och följaktligen motståndskraftigare mot växlingar i konjunkturerna på världsmarknaden torde åtskilliga åtgärder kunna vidtagas. Staten synes sålunda i betydligt större omfattning än hittills böra stödja uppkomsten i Norrland av fabriker för tillverkning av produkter avsedda för hemmamarknaden. Förutom att dylika småindustrier understödjas bör jämväl hantverket lämnas nödig hjälp. I dylikt syfte torde yrkesundervisningen böra stödjas och utvecklas. Tillgången på råvara synes utskottet sådan att åtminstone å vissa orter ett blomstrande trähantverk skulle kunna uppkomma. Undersökningar torde jämväl böra företagas för utrönande av möjligheterna för uppkomsten av fabriker för tillvaratagande av de vid sågverken uppkomna avfallsprodukterna.

Slutligen vill det synas utskottet, som om de rika möjligheter, som före-

finnas i Norrland för utvinnande av vattenkraft, icke tillnärmelsevis utnyttjats i den utsträckning så skulle kunna ske. Undersökningar böra därför företagas i syfte att utröna möjligheterna för ett ytterligare tillgodogörande av nämnda energi.

Antalet kommittéer för utredning av norrlandsförhållanden har varit stort. Icke alla ha måhända givit det resultat, man av desamma haft anledning förvänta. Då utskottet nu går att förorda ännu en utredning av norrländska problem, gör utskottet det med öppen blick för de svårigheter, varmed det norrländska näringslivet för närvarande brottas, samt därutöver med den speciella motiveringen, att det av tidigare utredningar sammanbragta materialet för vinnande av enhetlighet behöver överarbetas och sammanställas.

För utredningsarbetet synas böra anlitas framstående fackmän och kunnigare av norrlandsförhållanden inom olika områden, såsom jordbruk, skogs- och bergsbruk, industri samt hantverk. Att, såsom i motionerna ifrågasättes, de sakkunniga utses, med hänsyn till deras möjligheter att i viss utsträckning uteslutande ägna sig åt utredningsuppdraget, kan utskottet emellertid icke förorda. Vid utredningsarbetet bör uppmärksamhet även ägnas näringslivet i de delar av Dalarna, som till sin natur och ekonomiska struktur i stort sett överensstämmer med Norrland. Kostnaderna för utredningen torde kunna bestridas från för kommittéer och utredningar genom sakkunniga avsedda anslag. Något särskilt anslag för ändamålet torde därför icke erfordras.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen i anledning av likalydande motionerna I: 89 och II: 109 må i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville verkställa utredning angående åtgärder för det norrländska näringslivets förkovran samt framlägga det förslag i ämnet, vartill utredningen må föranleda.

Stockholm den 10 maj 1940.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Tjällgren, Carl Eriksson, Gabrielsson, Granath, Alfred Andersson, Mannerskant, Jacob Hansson* och *von Stockenström* samt

från andra kammaren: herrar *Johansson* i Björnlunda, *Uddenberg, Gustafson* i Vimmerby, *Casenberg, Andersson* i Tungelsta, *Ericsson* i Sörsjön, *Hilding* och *Janson* i Frändesta.
